

ELX

- 01.-** Fàbrica de calcer UNIROYAL
- 02.-** Fàbrica de calcer VIUDA DE MACIÀ
- 03.-** Partidor de la Sèquia Major
- 04.-** Palau d'Altamira
- 05.-** Ajuntament

UNIROYAL

Als 60 i començament dels 70 del passat segle, el capital nor-americà invertí en aquesta empresa que abans havia estat de Samper i altres socis procedents de la històrica "Zapatillera". Va suposar el desembarcament de la indústria sabatera nord-americana a Elx. Aprofitant l'experiència industrial de la zona, una mà d'obra especialitzada i barata, aquesta multinacional es va instal·lar aquí. Des d'aquí s'ha deslocalitzat el sector cap a països més competitius. Uniroyal va arribar a tenir més de 1.200 empleats en els anys 70 i ser considerada la tercera empresa d'Espanya en el sector, després de Imepiel (Segarra) i Paredes. L'augment de la competència, noves línies de producció i un anquilosament de la direcció, va fer que perdés quota de mercat i que els conflictes es succeïssin. La matriu nord-americana va vendre la fàbrica en una estranya operació, passant a cridar Festival Internacional.

Els deutes amb Hisenda i la Seguretat Social s'acumulaven i el desinterès de l'empresa per la seva continuïtat es feia patent. Una constant reducció de plantilla, amb fort cost social a la ciutat, presagiava el pitjor. El Comitè d'Empresa, amb forta presència històricament de CCOO, va plantejar batalla per la continuïtat i millora de la mateixa. Les vagues, aturades, tancaments en l'empresa i el mateix Ajuntament van ser continus. La mobilització va ser important, sent emblemàtica la lluita sindical sempre amb forta presència de destacats membres de CCOO com la companya Carmen Campello y el company José Plaza al capdavant, encara que no es va poder evitar el tancament. Com a eixida es va arribar a constituir, amb bona part de la plantilla, una cooperativa que, durant uns anys, va aconseguir mantenir part de la producció i del treball fins a ser també arrossegada per la crisi que va afectar tot el sector anys després, arribant-se al tancament definitiu. Totes les lluites i l'intent final de formar una cooperativa s'han d'inserir en un moviment més ampli, com fou el Moviment Assembleari d'enorme abast tant a Elx com a la comarca.

FÁBRICA Vda. DE MACIÁ. ACTUAL COL·LEGI PÚBLIC CANDALIX

Tal vegada un dels millors exemples d'arquitectura industrial d'Elx. Podem dir que significa el pas de l'espardenya a la sabata (encara que, al començament, es fabricaven tots dos articles. L'actual col·legi respecta, en bona mesura, l'estructura de l'antiga fàbrica d'espardenyes que va ser des de principis del segle XX. El desenvolupament industrial que va donar al sector calçat a Elx es va fer construint les seves naus i edificacions sobre terrenys que, fins llavors, estaven ocupats per horts de palmeres, com en aquest cas. L'espoli del palmerar va arribar a tal extrem que l'historiador Pere Ibarra va haver de denunciar públicament la situació per evitar que, pràcticament, tot ell desaparegués. Aquí es va construir la fàbrica coneguda per la "Viuda de Macià" o "El Sord". Va ser important abans de la guerra civil i, durant aquesta, es va transformar en l'anomenada Fàbrica de Guerra 2, per a subministrar armament a la República, caracteritzant-se per donar feina a gran nombre de dones en aquestes tasques, ja que els homes eren al front. Al final de la guerra i amb la repressió franquista, es va utilitzar com a presó de republicans.

Posteriorment va tornar a tenir un ús industrial fins que, després del tancament de l'empresa, l'Ajuntament va comprar l'edifici i es va instal·lar allí un col·legi de primària. En estar oberta i servint al poble s'assegura la conservació.

PARTIDOR D'AIGUA DE LA SÈQUIA MAJOR " EL REAL "

El nostre poble no s'explica sense fer esment, molt especial, de la formidable obra d'enginyeria dels nostres avantpassats musulmans. A partir de l'aigua salobre i sempre escassa que portava el riu Vinalopó, van dissenyar un sistema de sèquies i rectangles de palmeres que feren possible una agricultura que ha estat la base econòmica d'aquesta societat fins fa poc. Regava els antics horts del Real i del Colomer, prop de 60 tafulles, actualment integrats al Parc Municipal d'Elx.

En època musulmana es va desenvolupar tota una xarxa hidràulica que, en aquesta marge del riu, se sostenia sobre l'anomenada "Sèquia Major" que, amb tot un seguit de partidors, braçals, etc. permetia distribuir aquestes aigües als diferents horts i plantacions de la ciutat. Tot i que les aigües eren molt salobres, en no haver-hi altres, s'utilitzaven especialment per al palmerar. La seva construcció i utilització permetré l'existència i pervivència d'aquest, com va quedar demostrat quan la UNESCO va declarar Patrimoni de la Humanitat al 'palmerar d'Elx així com tot el seu sistema de reg, en el qual s'inclouen les sèquies, partidors i braçals corresponents. Actualment no s'utilitza.

PALAU DE LA SENYORIA. PALAU D'ALTAMIRA

Elx, que sempre fou anti-senyorial, no acaba de reconèixer-se en aquest castell-casalot que alguns hagueren, fins i tot, enderrocar amb l'arribada de la democràcia. Acabada la guerra civil, aquest edifici va estar escenari del captiveri del que quedava a Elx del moviment obrer. Més encara, aquest era el lloc de partida dels "camions de la mort" que cada matinada, durant massa dies, transportaven cap a les tàpies del cementeri a joves sindicalistes i persones d'esquerrres que no havien pogut fugir davant el ràpid avanç de la Divisió Littorio.

Avui és el monument civil més important d'Elx. La seva estructura actual, com a palau senyorial, es remunta als segles XV i XVI, quan la fortalesa existent i la pròpia ciutat, passen a domini dels Cárdenas, senyors feudals que la reben dels Reis Catòlics pel seu suport a aquests. Està demostrat que l'edificació s'assenta sobre el que va ser un recinte d'època almohade, al segle XI. Posteriorment, en època almoràvit, es va reforçar el sistema de muralles.

La seva propietat va estar lligada a diferents senyorius fins que va passar a propietat privada. En el seu interior es van situar diversos habitatges i, fins i tot, una fàbrica. En acabar la guerra civil, el franquisme el va utilitzar com a centre de detenció i tortures, arribant-se a produir la mort allà d'algun detingut. A la fi dels anys 60 la propietat va passar a l'Ajuntament i, després d'anys d'abandonament, es va situar allà l'actual MAHE (Museu Arqueològic i d'Història d'Elx) principal museu de la ciutat.

Tot i açò, avui es fan recitals, hi ha un museu i qui sap si en un futur, albergarà la nostra Dama !

LA VAGA AL 1.903

“Una tarea: doce suelas de alpargata grande, ó, dieciséis de mediano tamaño, ó, dieciocho de pequeño, se les paga entre 60 cts. y 1'15 pts., según fábrica. Y no todos los costureros pueden hacer dos tareas trabajando no ocho, sino 10 horas o más, pero haciéndolas, podrán ganar como máximo 2'30 (solo en dos o tres fábricas) con lo cual apenas puede procurarse lo indispensable para la vida de casado y con familia.

Es en Elche la vida cara. No lo superfluo sino la primera necesidad, está en Elche a la altura de una capital, y en cambio, los jornales son de pueblo. En Elche sólo vive bien el comerciante, el fabricante y el labrador propietario; los obreros, los que se ciñen a un jornal, llevan una existencia trabajosa, llena de apuros. La crisis, es, por tanto inevitable, si no se procura atajar el mal en sus principios”.

Publicación en el periódico “El Pueblo de Elche”, 8 septiembre 1.901.

El 17 de febrer de 1.903, un oficial del fabricant Heliodoro Vidal li reclama el pagament d'uns cèntims de diferència per una “tarea” que pel seu pes considera superior a la que el *patrono* li vol pagar. L'industrial va pagar la diferència, però va despatxar el costurer.

Aquest fet fou el motiu aparent d'un llarg conflicte que afectà la vida econòmica, social i política de la nostra ciutat, i del que ningú no va poder escapar a la seua influència.

La vaga es va declarar a la referida fàbrica, escampant-se ben aviat a altres catorze. El Gremi de Costurers i el *Centro Industria Alpargatera*, la “patronal”, es creuaven acusacions d'intransigència i falta de concòrdia. El Gremi sol·licità que la *Unión General de Trabajadores* declarara legal la vaga, la qual cosa va fer el dia 5 de març, i començà a socórrer als vaguistes amb una ajuda setmanal de 7'50 pessetes, i a primers d'abril llogaren un local per a dipositar tots els bancs de treball, amb la fi de que ningú no pogueren treballar d'amagat.

La cançó es refereix a la vaga de nou mesos de l'any 1.903.

Ai esquirois!

Ganduls aprovats,
aneu a banyar-vos
de lo alforrat,
mosatros huelguistas
aquí mos quedem
que tenim vergonya,
que tenim vergonya,
i no traïcionem.
Si ha hi algún *patrono*
que toque el piano
vosatros balleu,
i el paper de l'orso,
i el paper de l'orso,
vosaltros fareu.
Si el gremi vos pesca
fumareu en pipa
d'eixa superior,
I en quatre banastes
aneu a la rambla
que feu molta olor.

